

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

ЗАТВЕРДЖЕНО Рішення методичної ради
університету _____ року, протокол №

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

_____ року

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
навчальної дисципліни
«ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ АГРОБІЗНЕСУ»
для підготовки на другому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня магістр
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за денною формою навчання**

м. Хмельницький 2024

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри трудового,
земельного та господарського права,
кандидатка юридичних наук, доцентка
_____ 2024 року

Анна МІСІНКЕВИЧ

СХВАЛЕНО:

Рішення кафедри трудового, земельного та господарського права
_____ 2024 року, протокол _____

Завідувач кафедри, доктор юридичних наук,
професор
_____ 2024 року

_____ Іван КОСТЯШКІН

Декан юридичного факультету,
кандидат юридичних наук, доцент
_____ 2024 року

_____ Віктор ЗАХАРЧУК

ПОГОДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
_____ 2024 року, протокол № _____

Голова методичної ради університету,
кандидатка наук з державного управління,
доцентка
_____ 2024 року

_____ Ірина КОВТУН

Обліковий обсяг 2,00 ум. др. арк.

ЗМІСТ

		Стор.
1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	3
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	4
1.2.	Лекції	6
1.3.	Семінарські (практичні, лабораторні) заняття	8
1.4.	Самостійна робота студентів	24
1.5.	Індивідуальні завдання	24
1.6.	Підсумковий контроль	28
2.	Схема нарахування балів	30
3.	Рекомендовані джерела	32
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	37

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ те- ми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	1 1	1 2	1 3	14
1.	Податкова та кредитна політика щодо ведення агробізнесу в аспекті виробництва сільськогосподарської продукції в Україні		2	2	-	-	7		2	2	-	-	9
2.	Страхова та матеріально-технічна підтримка ведення агробізнесу в Україні		2	2	-	-	7		-	-	-	-	9
3.	Спеціальна галузева підтримка тваринництва та рослинництва в агробізнесі в Україні.		2	2	-	-	7		-	-			9
4.	Правові проблеми та особливості переробки та реалізації сільськогосподарської продукції		2	2	-	-	8		2	-	-	-	9
5.	Правові особливості функціонування фермерських господарств в умовах дії ринку земель		2	2	-	-	8		2	2	-	-	10

6.	Правові особливості функціонування сільськогосподарських кооперативів в умовах дії ринку земель		2	2	-	-	7		2	2	-	-	10
7.	Правові проблеми та особливості функціонування інфраструктури сільського господарства в умовах ведення агробізнесу		2	2	-	-	8		-	-	-	-	10
8.	Правові аспекти інформаційно-консультаційного забезпечення агробізнесу та агроінноваційна його діяльність в Україні		2	-	-	-	8		-	-	-	-	10
Всього годин :		90	16	14	-	-	60	90	8	6	-	-	76

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Кількість Годин
1	2	3
1.	Тема 1. Податкова та кредитна політика щодо ведення агробізнесу в аспекті виробництва сільськогосподарської продукції в Україні	2
1.1. 1.2. 1.3. 1.4.	Правові особливості оподаткування агробізнесу. Правові особливості отримання кредитної підтримки для ведення агробізнесу. Правові особливості матеріально-технічної підтримки в агробізнесі. Укладення договорів фінансового лізингу. Альтернативно-правові механізми кредитування сільськогосподарства. Правовий механізм аграрних розписок. Закон України “Про електронні аграрні розписки”.	
2.	Тема 2. Страхова підтримка ведення агробізнесу в Україні	2
2.1. 2.2. 2.3.	Поняття, види та типи страхування сільськогосподарської продукції. Суб’єкти страхування. Страхування сільськогосподарської продукції під час дії воєнного стану. Правова процедура оформлення страхування на сільськогосподарську продукцію. Укладення договору страхування. Правова процедура отримання компенсації за укладеними договорами страхування сільськогосподарської продукції страхувальником.	
3.	Тема 3. Спеціальна галузева підтримка тваринництва та рослинництва в агробізнесі в Україні.	2
3.1. 3.2. 3.3.	Правові особливості спеціальної підтримки тваринництва для малого та середнього агробізнесу. Правові особливості спеціальної підтримки садівництва, хмелярства, виноградарства та тепличного господарства для ведення малого агробізнесу. Спеціальна державно-правова підтримка малого агробізнесу в частині надання субсидій на землю.	
4.	Тема 4. Правові проблеми та особливості переробки та реалізації сільськогосподарської продукції	2
4.1. 4.2. 4.3.	Правові особливості державної підтримки переробки сільськогосподарської продукції. Організаційно-правова підтримка. Податкова підтримка. Митна підтримка. Фінансова підтримка. Правове забезпечення цінового регулювання. Проблеми об’єктів державного цінового регулювання. Проблеми правового механізму здійснення державних аграрних інтервенцій. Проблеми правового статусу та діяльності Аграрного фонду. Форвардні контракти правові проблеми їх укладення та реалізації	

5.	Тема 5. Правові особливості функціонування фермерських господарств в умовах дії ринку земель	2
5.1.	Правові особливості використання земель фермерськими господарствами. Особливості судової практики щодо користування землями сільськогосподарського призначення фермерськими господарствами.	
5.2.	Особливості судової практики щодо створення фермерського господарства.	
6.	Тема 6 Правові особливості функціонування сільськогосподарських кооперативів в умовах дії ринку земель	2
6.1.	Правовий процес формування системи кооперативних відносин.	
6.2.	Правові особливості корпоративних спорів та корпоративних прав сільськогосподарських кооперативів.	
6.3.	Правові особливості банкрутства сільськогосподарського кооперативу через призму судової практики.	
6.4.	Після воєнна відбудова сільськогосподарської кооперації.	
7.	Тема 7. Правові проблеми та особливості функціонування інфраструктури сільського господарства в умовах ведення агробізнесу	2
7.1.	Правові особливості та проблеми експорту сільськогосподарської продукції з України під час дії воєнного стану.	
7.2.	Правові проблеми рейдерства в агробізнесі та шляхи його вирішення.	
8.	Тема 8. Правові аспекти інформаційно-консультаційного забезпечення агробізнесу та агроінноваційна його діяльність в Україні	2
8.1.	Правові аспекти ведення дорадчої діяльності.	
8.2.	Правовий механізм реєстрації сільськогосподарських дорадчих служб.	
8.3.	Правові особливості діяльності сільськогосподарських дорадчих служб у країнах ЄС та США.	

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1. Податкова та кредитна політика щодо ведення агробізнесу в аспекті виробництва сільськогосподарської продукції в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

1.1. Правові особливості оподаткування агробізнесу.

А) Спрощена система оподаткування для фізичних та юридичних осіб, що займаються агробізнесом.

Б) Державно-фінансова підтримка фермерських господарств, які зареєстровані платниками єдиного податку четвертої групи.

1.2. Правові особливості отримання кредитної підтримки для ведення агробізнесу.

1.3. Правові особливості матеріально-технічної підтримки в агробізнесі. Укладення договорів фінансового лізингу суб'єктами ведення агробізнесу.

1.4. Альтернативно-правові механізми кредитування сільського господарства. Правовий механізм аграрних розписок. Закон України «Про аграрні розписки» та Закон України «Про електронні аграрні розписки» який діятиме від 1.01.2025 року.

А) Товарна аграрна розписка. Б) Фінансова аграрна розписка. В) Особливості укладення електронних аграрних розписок для суб'єктів агробізнесу.

Практичні завдання

Завдання 1.

В звіті за результатами річної діяльності сільськогосподарського кооперативу “Буковина”, поданому на розгляд та затвердження загальних зборів сільськогосподарського кооперативу, зазначено, що за минулий рік підприємство отримало 100 тисяч гривень прибутку. Основну частинну прибутку (40 %) кооператив одержав від вирощування та реалізації пшениці, 30 % прибутку протягом минулого року надійшло від реалізації заготівельним підприємствам бичків живою вагою, 20 % - від реалізації молока Молокозаводу № 1 м. Києва і 10 % - від продажу виробів підсобного підприємства (плетених корзин). Для вирощування пшениці сільськогосподарський кооператив “Буковина” використовує 50 га ріллі, що належить йому на праві власності, і 100 га земель, які передані йому в користування членами сільськогосподарського кооперативу.

1. Визначити коло правовідносин.
2. Які податки та в яких розмірах має сплатити сільськогосподарський кооператив за минулий рік?

Завдання 2.

Органами державної податкової інспекції було накладено штрафні санкції на сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Овідіопіль” за ухиленні від сплати податку на додану вартість. Як пояснив податковий інспектор, чинним законодавством України до об'єктів оподаткування податком на додану вартість віднесено будь-які операції, що здійснюються згідно з цивільно-правовими договорами, які передбачають передачу прав власності на такі товари за компенсацію незалежно від строків її надання. Тому СТОВ “Овідіопіль” зобов'язано було утримати та перерахувати до бюджету суму податку на додану вартість з операцій по видачі сільськогосподарської продукції власного виробництва власникам земельних часток (паїв), які передали їх в оренду цьому СТОВ. Не догоджуючись із діями державної податкової інспекції, СТОВ “Овідіопіль” оскаржило до суду накладення штрафних санкцій.

1. Визначити коло правовідносин.
2. Які особливості сплати ПДВ сільськогосподарськими підприємствами? З.
3. Чи підлягає позов СТОВ “Овідіюпіль” задоволенню?
4. Вирішіть справу.

Завдання 3.

Сільськогосподарський кооператив (СК) “Краса Миколаєва” з плодів яблук власного саду виготовляв плодово-ягідне вино. Отриману продукцію кооператив реалізовував оптовим покупцям (90 %) та постачав у кооперативне кафе для приготування коктейлів шляхом змішування різних видів вин та соків. Під час перевірки дотримання податкового законодавства було встановлено, що СВК “Краса Миколаєва” не сплачує збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства. Голова СК пояснив, що кошти, одержані за реалізацію плодово-ягідного вина, використовувались на закладку нового саду, а коктейль, який реалізовувався через мережу громадського харчування членам кооперативу, не належить до алкогольних напоїв а є сільськогосподарською продукцією, оскільки основними його складниками є плодово-ягідні соки. Голова СК “Краса Миколаєва” звернувся до Вашої юридичної фірми за консультацією.

1. Визначити коло правовідносин.
2. Які особливості сплати збору на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства?
3. Чи повинен СК “Краса Миколаєва” сплачувати збір на розвиток виноградарства, садівництва і хмелярства?
4. Підготуйте юридичний висновок для голови СК “Краса Миколаєва”.

Завдання 4

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Квітень” на власній земельній ділянці в 50 га вирощує виноград з метою виробництва вина та соку. Крім цього, СТОВ імпортує з Польщі лікарську ромашку для виготовлення ромашкового чаю, та закупав в особистих селянських господарствах громадян рештки молока, яке потім здає на молокозавод. За минулий рік СТОВ тримало 200 тис. грн. прибутку, із них 56 тис. грн. – від реалізації вина та соку, 83 тис. грн. – від реалізації ромашкового чаю та 61 тис. грн. – від реалізації молока.

1. Визначити коло правовідносин.
2. Чи не порушує СТОВ положення чинного законодавства, займаючись зазначеними видами виробничо-господарської діяльності?
3. Які податки буде сплачувати СТОВ?
4. Підготуйте обґрунтовані консультації.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є оподаткування агробізнесу, спрощена система оподаткування для фізичних та юридичних осіб у сільськогосподарській сфері, отримання кредитної підтримки для ведення агробізнесу, укладення договорів фінансового лізингу у сільському господарстві, аграрні розписки, електронні аграрні розписки, товарна аграрна розписка, фінансова аграрна розписка.

- **З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:**

- Особливості спрощеної системи оподаткування агробізнесу для першої, другої, третьої та четвертої групи як для фізичних та юридичних осіб;
- Як реалізовується на практиці державно-фінансова підтримка фермерських господарств, які зареєстровані платниками єдиного податку четвертої групи;
- Які існують державні програми кредитної підтримки малого та середнього агробізнесу;
- Особливості оформлення лізингових договорів для придбання аграрної техніки;
- Строки та процедура оформлення аграрних розписок. Основна правова ціль аграрних розписок для агробізнесу.

Семінарське заняття 2

Тема 2. Страхова підтримка ведення агробізнесу в Україні

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття, види та типи страхування сільськогосподарської продукції. Суб'єкти страхування. Законодавче забезпечення страхування сільськогосподарської продукції.
- 2.2. Страхування сільськогосподарської продукції під час дії воєнного стану.
- 2.3. Правова процедура оформлення страхування на сільськогосподарську продукцію.
- 2.4. Укладення договору страхування. Предмет договору. Суб'єктний склад. Права та обов'язки сторін.
- 2.5. Правова процедура отримання компенсації за укладеними договорами страхування сільськогосподарської продукції страхувальником.

Практичні завдання

Завдання 1.

При здійсненні планової перевірки господарської діяльності ТОВ «АгроІнвестМенеджмент» на предмет отриманої державної підтримки у вигляді субсидій на відшкодування частини страхового платежу (страхової премії), фактично сплаченого ТОВ «АгроІнвестМенеджмент» за договором страхування сільськогосподарської продукції, було виявлено наступне: - частина застрахованих сільськогосподарських культур була вирощена на земельній ділянці рекреаційного призначення, що знаходились в користуванні ТОВ «АгроІнвестМенеджмент»; - частина застрахованих сільськогосподарських культур була вирощена на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, які використовуються ТОВ «АгроІнвестМенеджмент» на умовах договору емфітевзису; - частина застрахованих сільськогосподарських культур була вирощена ТОВ «АгроІнвестМенеджмент» на земельних ділянках сільськогосподарського призначення, які перебувають у запасі.

1. Визначте коло суспільних правовідносин.
2. Який статус (спеціальну правосуб'єктність) повинен мати страхувальник, який має право на отримання державної підтримки при страхуванні сільськогосподарських культур?
3. Обґрунтуйте наявність чи відсутність цього статусу у ТОВ «АгроІнвестМенеджмент».

4. Визначте правові наслідки, що виникнуть у ТОВ «АгроІнвестМенеджмент» в результаті даної планової перевірки.
5. Як ми тут застосовуємо положення Закон "Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою".

Завдання 2.

При здійсненні ТОВ «Страхова компанія «Аграрні інвестиції» перевірки наданих ТОВ «Агросвіт» документів на предмет укладення договору страхування сільськогосподарської продукції, було виявлено наступне: частина сільськогосподарських культур вирощувалась на земельних ділянках з цільовим призначенням особисте селянське господарство, що використовувались ТОВ «Агросвіт» на умовах суборенди; частина сільськогосподарських культур була вирощена на земельних ділянках, наданих для науково-дослідної діяльності, на підставі договору про спільний обробіток земельної ділянки, укладений ТОВ «Агросвіт» з ДП «Інститут іноваційного рослинництва», якому земля була виділена на умовах постійного землекористування; рішення окружного адміністративного суду про скасування розпорядження РДА про відмову у передачі земельної ділянки в розмірі 53 га ТОВ «Агросвіт» на умовах договору емфітевзису строком на 10 років.

1. Визначте коло суспільних правовідносин.
2. Які суб'єкти аграрних правовідносин мають право укладати договори страхування сільськогосподарської продукції.
3. Чи має значення при страхуванні сільськогосподарської продукції правовий статус земель.
4. Якими нормативно-правовими актами регулюється процес страхування сільськогосподарської продукції.
5. Які умови страхування сільськогосподарської продукції повинні бути обов'язково прописані у договорі страхування між сторонами договору.
6. Чи дотрималося чинного законодавства «Агросвіт» при укладенні такого договору.

Завдання 3.

У 2020 році між Фермерським господарством «Буревій» та страховою компанією «Unica» був укладений страховий договір. Предметом договору була велика рогата худоба (корови, кози, вівці), які були застраховані відповідно до вимог чинного на той час законодавства. У 2022 році розпочалося повномасштабне вторгнення РФ на територію України. Фермерське господарство «Буревій» знаходиться за своєю юридичною адресою на території міста Ізюм Харківської області. В березні 2022 року більшість худоби, яка була на балансі фермерського господарства «Буревій» загинула, а інша частина цієї худоби захворіла на інфекційні хвороби тому, що працівники фермерського господарства не мали доступу до ферми так як були постійні бої на цій території. Після деокупації Харківської області ЗСУ голова фермерського господарства зміг повернутися на ферму та виявив таку жахливу картину із тваринами. Головою фермерського господарства та його членами було прийнято рішення звернутися до страхової компанії «Unica» з якою у 2022 році був укладений договір страхування щодо великої рогатої худоби про відшкодування завданих збитків. Страхова компанія «Unica» відмовила у відшкодуванні шкоди у зв'язку із загибеллю великої рогатої худоби Фермерському господарству «Буревій» посилаючись на ст. 617 Цивільного кодексу України.

1. Визначте коло суспільних правовідносин.
2. Надайте ґрунтовну юридичну консультацію фермерському господарству щодо умов відшкодування шкоди страховою компанією щодо договору страхування.
3. Чи будуть вважатися воєнні дії на території України «форс мажорною»

обставиною.

4. Чи введення воєнного стану звільняє страхові компанії відшкодувати завдані збитки страхувальнику.

5. У якому випадку Страхова компанія «Unіса» зобов'язана відшкодувати завдані збитки для фермерського господарства відповідно до чинного на даний момент законодавства з питань страхування сільськогосподарської продукції.

6. Чи потрібно в даному випадку звертатися з позовом до суду, якщо так то до якого.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: договір страхування сільського господарства, страховик, страхувальник, державна підтримка страхування сільського господарства, процентна ставка отримання компенсації за договором кредитування, форс-мажорні обставини за договором страхування, страхові премії, страховий випадок.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Правові особливості страхування посівів;
- Правові особливості страхування великої рогатої худоби;
- Правові особливості відшкодування завданої шкоди за договором страхування сільськогосподарської продукції під час дії воєнного стану;
- Порядок укладення договору страхування сільськогосподарської продукції.

Семінарське заняття 3

Тема 3 . Спеціальна галузева підтримка тваринництва та рослинництва в агробізнесі в Україні.

Питання для усного опитування та дискусії

3.1. Правові особливості спеціальної підтримки тваринництва для малого та середнього агробізнесу.

3.2. Правові особливості спеціальної підтримки садівництва, хмелярства, виноградарства та тепличного господарства для ведення малого агробізнесу.

А) Процедура отримання гранту для малого та середнього агробізнесу щодо садівництва, хмелярства, виноградарства та тепличного господарства.

3.3. Спеціальна державно-правова підтримка малого агробізнесу в частині надання субсидій на землю.

Практичні завдання

Завдання 1.

У СК «Агросвіт», який спеціалізувався на тваринництві, було організовано підсобне виробництво з виготовлення глиняних глечиків і корит для годівлі худоби. Воно провадило діяльність силами членів кооперативу і найманих працівників, а як сировину використовувало місцеві доступні корисні копалини – глину і пісок.

Держадміністрація заборонила діяльність цього підсобного виробництва, мотивуючи тим, що: 1) вона не пов'язана з виробництвом і переробкою сільськогосподарської продукції тваринництва; 2) використовується праця осіб, які не є

членами кооперативу; 3) мають місце порушення законодавства про надра, оскільки кооператив не отримав відповідного дозволу на розробку глини і піску.

Які правові підстави й умови організації і розвитку підсобних виробництв і промислів у сільському господарстві? Чи відповідає чинному законодавству рішення держадміністрації?

Завдання 2.

Державне сільськогосподарське підприємство «ЕлітАгро» при розробці бізнес-плану за участю спеціалістів підприємства визначило розмір посівних площ, їх структуру, строки виконання сільськогосподарських робіт, урожайність сільськогосподарських культур тощо для забезпечення виконання державного замовлення, укладених договорів, а також задоволення власних потреб (насіння, фураж, оплата праці працівників тощо).

Департамент агропромислового розвитку обласної державної адміністрації, ознайомившись з бізнес-планом і відзначивши відсутність протиріч його положень державному замовленню, все ж зобов'язав ДСП: 1) на випадок можливих несприятливих погодних умов збільшити посівні площі соняшнику, цукрових буряків і ячменю (предмет державного контракту) за рахунок скорочення посівів інших зернових культур; 2) конкретизувати обсяги виробництва рослинницької продукції не лише за культурами, а й за ботанічними та товарними сортами; 3) упровадити інноваційну технологію вирощування цукрових буряків, розроблену за кордоном та закуплену Департаментом.

Чи правомірні дії Департаменту агропромислового розвитку? Який порядок планування сільськогосподарського виробництва?

Завдання 3.

Фермер Іваненко вирішив займатися молочним скотарством. Для належного організаційно-правового забезпечення цієї діяльності він звернувся до юридичного відділу управління агропромислового розвитку райдержадміністрації з таким питанням: яких умов необхідно дотримуватися при створенні тваринницької ферми й молочного цеху?

Надайте юридичну консультацію.

Завдання 4.

Голова фермерського господарства «Світанок», що спеціалізується на виробництві сільськогосподарської продукції рослинного походження, вирішив отримати статус виробника органічної сільськогосподарської продукції та займатися її виробництвом на земельних ділянках, що належать йому на праві приватної власності.

Надайте юридичну консультацію щодо умов отримання статусу виробника органічної сільськогосподарської продукції та правил виробництва органічної сільськогосподарської продукції за законодавством України.

Завдання 5.

Голова фермерського господарства «Червоні зорі» Коваль подав до господарського суду підписану одноособово заяву про банкрутство господарства на тій підставі, що через бойові дії земельні ділянки господарства заміновані й не підлягають використанню, а більша частина сільськогосподарської техніки знищена. Члени фермерського господарства згоди на такі дії не надали. Фермерське господарство отримувало державну допомогу у вигляді субсидій на відшкодування страхових платежів у минулому податковому році.

Чим регулюється процедура банкрутства фермерських господарств? Чи правомірні дії Ковалев? Проаналізуйте судову практику в сфері банкрутства фермерських господарств.

Завдання 6.

Голова фермерського господарства «Вина України», яке багато років займалося вирощуванням винограду, через втрату ринку збуту своєї продукції вирішив побудувати невелику виноробню й займатися виробництвом крафтового вина на власній сировині. За консультацією з роз'яснення вимог законодавства щодо такої діяльності він звернувся до сільськогосподарської дорадчої служби.

Чи може вважатися така консультація дорадчою послугою? Яких вимог законодавства необхідно дотримуватися у зазначеній вище ситуації? Які правові наслідки внесення змін до напряму діяльності фермерського господарства?

Завдання 6.

Для участі в конкурсі на отримання фінансової підтримки для реконструкції й модернізації тваринницького комплексу член фермерського господарства Нестеренко подав до регіонального відділення Українського державного фонду підтримки фермерських господарств такі документи: заявку на участь у конкурсі довільної форми, копію Статуту господарства, копії документів, що посвідчують право власності на земельну ділянку, довідку про реквізити банківського рахунку на ім'я Нестеренка, а також бізнес-план з обґрунтуванням доцільності надання такої підтримки. Також було зазначено про спеціалізацію фермерського господарства на виробництві дефіцитної в регіоні сільськогосподарської продукції, а саме продукції вівчарства. У прийнятті документів йому було відмовлено з наступних причин: по-перше, Нестеренко не є головою ФГ, а отже, не має права виступати від імені господарства; по-друге, він не надав довідку виконкому селищної ради про те, чи має фермерське господарство відокремлену фермерську садибу; по-третє, для участі у конкурсі фермерське господарство має спеціалізуватися на виробництві переліку продукції, визначеної рішенням районної державної адміністрації, до якого продукція вівчарства не належить; по-четверте, фермерське господарство, членом якого є Нестеренко, має заборгованість з виплати зборів до Пенсійного фонду України за останні 2 місяці.

Чи є правомірною відмова у прийнятті документів? Дайте правову оцінку ситуації.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: державна підтримка тваринництва, державна підтримка рослинництва, державна підтримки садівництва, хмелярства, виноградництва та тепличного господарства, субсидії на землю, гранти для агробізнеса.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Правова процедура отримання державної підтримки для рослинництва.
- Правова процедура отримання державної підтримки для тваринництва.
- Правова процедура отримання гранту для створення та ведення агробізнесу.
- Правова процедура отримання субсидій на землю.

Семінарське заняття 4

Тема 4. Правові проблеми та особливості переробки та реалізації сільськогосподарської продукції

Питання для усного опитування та дискусії

- 4.1. Правові особливості державної підтримки переробки сільськогосподарської продукції. Організаційно-правова підтримка.
- 4.2. Податкова підтримка. Митна підтримка. Фінансова підтримка щодо переробки та реалізації сільськогосподарської продукції.
- 4.3. Правове забезпечення цінового регулювання. Проблеми об'єктів державного цінового регулювання.
- 4.4. Проблеми правового механізму здійснення державних аграрних інтервенцій. Проблеми правового статусу та діяльності Аграрного фонду.
- 4.5. Форвардні контракти правові проблеми їх укладення та реалізації.

Практичні завдання

Завдання 1.

Загальні збори сільськогосподарського кооперативу (СК) “Межиріччя” прийняли рішення про спеціалізацію кооперативу виключно на вирощуванні і переробці свинини та про передачу належних СК на праві власності сільськогосподарських угідь в оренду фермерському господарству (ФГ) “Квітуче”. В січні 2021 року як СК “Межиріччя”, так і ФГ “Квітуче” подали розрахунок фіксованого сільськогосподарського податку до районної податкової інспекції.

Визначити коло правовідносин. Які особливості фіксованого сільськогосподарського податку? Хто з названих суб'єктів може бути платником фіксованого сільськогосподарського податку відповідно до норм чинного законодавства України?

Завдання 2.

Засновники ТОВ «Якісне зерно» прийняли рішення на загальних зборах побудувати елеватори для зберігання зерна й доручили виконати це рішення директору. Через рік елеватори для зберігання зерна були побудовані. Директор ТОВ «Якісне зерно» відразу уклав договір строком на один рік на зберігання зерна з фермерським господарством «Світанок» і фермером – фізичною особою-підприємцем Ткачуком у розмірі 40 т і 30 т. У договорі на зберігання зерна було зазначено, що елеватори є відповідно до Закону України «Про зерно та ринок зерна в Україні» зерновим складом загального користування. Через рік виявилось, що в елеваторі, де зберігалось зерно, не вистачає 10 т зерна. ТОВ «Якісне зерно» було на виконання вимог договору повернуто фермерському господарству «Світанок» 35 т зерна та фермеру – фізичній особі підприємцю Ткачуку 25 т зерна, із застереженням про те, що 5 т зерна є допустима нестача зернових при зберіганні, оскільки елеватори, хоч і є зерновим складом загального користування, але відповідно до Закону України «Про сертифіковані склади та прості і подвійні складські свідоцтва» не є товарним складом, а тому виявлена нестача допустима. Фермерське господарство «Світанок» і фермер – фізична особа-підприємець Ткачук звернулися до господарського суду з вимогою до ТОВ «Якісне зерно» щодо повернення товару у вигляді зерна і компенсації втраченої вигоди з продажу на ринку зернових на піку попиту.

Які вимоги передбачені законодавством щодо зберігання зерна? Проаналізуйте дії учасників і дайте їм правову оцінку? Яке рішення має винести господарський суд?

Завдання 3.

Директор ТОВ «Врожай» вирішив займатися вирощуванням технічних конопель, про що повідомив агронома, а також надав завдання юристу скласти правовий висновок щодо правового регулювання вирощування наркотичних рослин і вимог законодавства щодо вирощування конопель та інших наркотичних рослин із метою технічних потреб.

Які вимоги передбачені законодавством у рослинництві щодо вирощування наркотичних рослин? Складіть правовий висновок щодо можливості вирощування наркотичних рослин?

Завдання 4.

Сімейне фермерське господарство кожного дня здає заготівельному підприємству певні обсяги молока за договірною ціною. Протягом місяця заготівельник заборгував СФГ оплату за отриману продукцію в сумі 3000 грн. Вимога оплатити зазначений борг господарству була задоволена лише частково на тій підставі, що отримана ним продукція була нижчої якості, ніж передбачено договором.

Вирішіть спір. Які документи підтверджують якість молочної продукції?

Завдання 5.

Сільськогосподарське товариство з обмеженою відповідальністю (СТОВ) “Україна” – платник фіксованого сільськогосподарського податку – здійснює торгівельну діяльність не лише сільськогосподарською продукцією власного виробництва, а й придбаною за договорами купівлі-продажу та міни. У звітному періоді валовий дохід від реалізації сільськогосподарської продукції власного виробництва та продуктів його переробки становить 70 % загального обсягу реалізації.

Визначити коло правовідносин. Яким чином підприємство буде сплачувати податки в наступному році? Чи необхідно йому придбати торговий патент?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: переробка сільськогосподарської продукції, реалізація сільськогосподарської продукції, форвардні контракти, аграрний фонд, податкова підтримка реалізації сільськогосподарської продукції, митна підтримка реалізації сільськогосподарської продукції, ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, цінове регулювання сільськогосподарської продукції, нормативно-правове забезпечення реалізації сільськогосподарської продукції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Правове регулювання ціноутворення щодо реалізації сільськогосподарської продукції
- Правове забезпечення та юридичне визначення переробної сільськогосподарської продукції.
- Особливості укладення форвардних контрактів під час дії воєнного стану в Україні.
- Правові особливості митної підтримки реалізації сільськогосподарської продукції під час дії воєнного стану.

Семінарське заняття 5

Тема 5. Правові особливості функціонування фермерських господарств в умовах дії ринку земель

Питання для усного опитування та дискусії

1. Правові особливості використання земель фермерськими господарствами.
 - А) Укладення договорів оренди, суборенди земельних ділянок сільськогосподарського призначення. Укладення емфітезису на землі сільськогосподарського призначення в аспекті ведення агробізнесу під час дії воєнного стану.
 - Б) Особливості набуття права власності на землі сільськогосподарського призначення фермерськими господарствами для ведення агробізнесу.
2. Особливості судової практики щодо користування землями сільськогосподарського призначення фермерськими господарствами.
3. Особливості судової практики щодо створення фермерського господарства.
4. Особливості судової практики щодо припинення діяльності фермерських господарств.

Практичні завдання

Завдання 1.

Родина Квітко вирішила створити фермерське господарство, батько подав заяву до об'єднаної територіальної громади про виділення їм земельної ділянки загальною площею 40 га для створення фермерського господарства. За 2 тижні Квітко отримав відмову в наданні земельної ділянки на підставі того, що у 2021 році він придбав земельну ділянку у гр. Гончара розміром 2 га для ведення особистого селянського господарства, а також у 2015 році успадкував земельну частку (пай) у розмірі 10 га й має змогу займатися веденням сімейного фермерського господарства на цих земельних ділянках.

Оцініть наведену ситуацію і надайте правовий висновок з питань: який порядок створення фермерського господарства, який порядок надання земельних ділянок для ведення фермерського господарства? Чи є правомірною відмова в наданні земельної ділянки?

Завдання 2.

Івченко звернувся до обласного управління Державної служби України з питань геодезії, картографії та кадастру з проханням виділити йому земельну ділянку для ведення фермерського господарства у розмірі 20 га. До заяви він додав витяг із договору про створення фермерського господарства «Скай», в якому було зазначено, що він є членом цього господарства. Управління відмовило в наданні земельної ділянки, посилаючись на те, що у Івченка немає досвіду роботи в сільському господарстві і необхідної техніки для обробки землі.

Дайте юридичну консультацію. Які права мають члени фермерських господарств? Чи є правомірною відмова в наданні земельної ділянки?

Завдання 3.

Сімейне фермерське господарство, що займалося вирощуванням органічної малини, мало в обробітку 15 га земель сільськогосподарського призначення на праві власності. У

зв'язку з розширенням виробництва члени господарства вирішили придбати додаткові землі й залучити для роботи зі збору малини сезонних працівників. Голова сімейного фермерського господарства придбав у сусіда 2 га землі для ведення особистого селянського господарства і взяв на роботу зі збору малини п'ятьох односельчан. Згодом до сімейного фермерського господарства надійшов лист із державної податкової служби, в якому повідомлялося, що господарство не має права бути платником єдиного податку 4 групи й повинно перейти на загальну систему оподаткування.

Дайте юридичну оцінку діям податкової служби.

Завдання 4.

Сім'я Кузьменків вирішила заснувати фермерське господарство. Зібравшись разом, батько, мати, та два сини (15 і 25 років) почали вирішувати питання щодо складу засновників і членів фермерського господарства й обрання майбутнього голови господарства. Батько наполягав на тому, що головою ФГ має стати він, оскільки в нього є земельна ділянка сільськогосподарського призначення і досвід роботи в сільському господарстві, він пропрацював 20 років комбайнером. Син 25-ти років наполягав, що краще стати йому засновником і головою ФГ, оскільки він закінчив агрономічний факультет аграрного університету. Також старший син заперечував проти того, щоб його брат 15 років був членом фермерського господарства, бо господарство повинно буде сплачувати за нього єдиний соціальний внесок (ЄСВ), а це стане додатковим фінансовим навантаженням на господарство. Мати наполягала, що потрібно створити сімейне фермерське господарство, як у сусідів, а старший син наполягав на створенні фермерського господарства. Унаслідок тривалих переговорів члени сім'ї Кузьменків вирішили звернутися до юриста за консультацією.

Який вид фермерського господарства доцільно створити? Кого краще обрати головою господарства? Які права й обов'язки мають члени фермерського господарства? Надайте письмову відповідь.

Завдання 5.

Родина Курилів організували фермерське господарство на виділеній батьку як голові фермерського господарства земельній ділянці загальною площею 40 га. До складу його членів увійшли: батько-засновник, мати та син із невісткою. За п'ять років господарювання вони побудували житловий будинок, корівник, придбали 20 корів, трактор Т-150К та інший сільськогосподарський реманент. Син Курила з дружиною вирішили створити власне фермерське господарство. Вони звернулися до голови господарства з проханням виділити їм 2/3 майна та земельної ділянки. Курило відмовився задовольнити ці вимоги, посилаючись на те, що господарство не повернуло кредит банку. Банк, який надав кредит фермерському господарству, звернувся до Державної виконавчої служби із заявою про опис усього майна господарства, у тому числі й земельної ділянки, з метою забезпечення повернення боргу фермерським господарством. Син Курила та його дружина звернулися до суду з позовом до батька про поділ майна.

Який правовий режим майна фермерського господарства? Чи правомірні вимоги сина та його дружини? Оцініть правомірність дій банку. Яке рішення має прийняти суд? Дайте письмову відповідь на запитання.

Завдання 6

Фермерське господарство «Польове» і ПАТ «Поділля» уклали договір на виробництво продукції дитячого харчування. Фермерське господарство вчасно і в повному обсязі виконало свої зобов'язання за договором щодо поставки молока, однак ПАТ прострочило виконання обов'язку щодо виробництва дитячого харчування, внаслідок чого молоко було зіпсоване і не підлягало подальшому використанню за договором. Через це фермерське господарство не змогло своєчасно виконати податкові зобов'язання перед бюджетом, а тому до нього були застосовані фінансові санкції.

Охарактеризуйте правовідносини, що виникли, визначте їх елементи й види. Яку відповідальність будуть нести суб'єкти за невиконання зобов'язань?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: фермерське господарство, локальні нормативно-правові акти фермерських господарств, оренда земельної ділянки сільськогосподарського призначення, суборенда земельної ділянки сільськогосподарського призначення, емфітевзис, приватизація земель сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства, судова практика щодо створення та припинення діяльності фермерського господарства.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Особливості судової практики щодо набуття права власності на землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства.
- Особливості судової практики щодо оформлення договорів оренди на землі сільськогосподарського призначення для ведення фермерського господарства.
- Особливості судової практики щодо оформлення емфітевзису земель сільськогосподарського призначення для діяльності фермерських господарств.
- Особливості судової практики щодо припинення діяльності фермерських господарств.

Семінарське заняття 6

Тема 6. Правові особливості функціонування сільськогосподарських кооперативів в умовах дії ринку земель

Питання для усного опитування та дискусії

- 6.1. Правовий процес формування системи кооперативних відносин. Правовий механізм створення сільськогосподарських кооперативів.
- 6.2. Правові особливості корпоративних спорів та корпоративних прав сільськогосподарських кооперативів через призму судової практики Верховного суду України.
- 6.3. Правові особливості банкрутства сільськогосподарського кооперативу через призму судової практики Верховного суду України.
- 6.4. Після воєнна відбудова сільськогосподарської кооперації.

Практичні завдання

Завдання 1.

Після ліквідації фермерського господарства «Укрлан» його колишні члени разом із польським акціонерним товариством «Алькаїр», що знаходиться у сусідньому селі, прийняли рішення про створення сільськогосподарського кооперативу «Прометей».

Засновники розробили Статут кооперативу і прийняли на установчих зборах, з яким потім звернулися до райдержадміністрації для державної реєстрації створеного кооперативу.

У реєстрації кооперативу «Прометей» було відмовлено через певні причини:

1) до Статуту не додані: список членів кооперативу й документ, що засвідчує сплату реєстраційного збору;

2) засновником кооперативу не може бути іноземна юридична особа;

3) у районі зареєстрована достатня кількість сільськогосподарських кооперативів, отже, немає необхідності у створенні товаровиробників такої організаційно-правової форми;

4) засновниками не затверджено Правила внутрішньогосподарської діяльності кооперативу, що є обов'язковим відповідно до вимог спеціального Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію».

Засновники вважали відмову неправомірною і оскаржили її до органів прокуратури.

Чи підлягає скарга задоволенню? Чи правомірні вимоги органу державної реєстрації? Який порядок оскарження відмови у державній реєстрації сільськогосподарського кооперативу?

Завдання 2.

З ініціативи спостережної ради правління сільськогосподарського кооперативу «Агропрайм» виключило Потапова з членів кооперативу за систематичні порушення статутної дисципліни і відмову від трудової участі у діяльності кооперативу.

У зв'язку з цим Потапов подав заяву голові кооперативу, де вимагав повернення йому вступного внеску і вкладу, у тому числі й земельної ділянки, яку він передав у користування кооперативу при вступі до нього.

Голова кооперативу відмовив у задоволенні цих вимог, пояснивши, що земельна ділянка та інше майно відповідно до положень Статуту кооперативу ввійшли до його статутного капіталу, який поділу не підлягає, бо є власністю кооперативу.

Не погодившись із діями правління й голови кооперативу, Потапов звернувся за юридичною допомогою з таких запитань: *який порядок і підстави виключення із членів сільськогосподарського кооперативу? Чи має право Потапов на повернення вступного внеску й вкладу, а також на виділення земельної ділянки? Вирішіть справу.*

Завдання 3.

При вступі до сільськогосподарського кооперативу «Агрис» Воронов через скрутний матеріальний стан подав клопотання голові правління кооперативу про розстрочення сплати вступного внеску загальним розміром 25 тис. грн на п'ять місяців. При розгляді рішення голови правління кооперативу про прийом до кооперативу Воронова правління кооперативу ухвалило, що він повинен зробити вклад члена кооперативу і вступний внесок одразу, без розстрочення. У протилежному випадку Воронова не буде прийнято.

Прокоментуйте ситуацію. Який порядок прийому до сільськогосподарського кооперативу? Чи є правомірними рішення голови правління й правління кооперативу? З якого моменту особа набуває статусу члена сільськогосподарського кооперативу?

Завдання 4.

Резніка виключили із сільськогосподарського кооперативу за систематичне невідвідування загальних зборів. При припиненні членства загальними зборами було затверджено рішення про виділення в рахунок цільового внеску Резніка замість земельної ділянки сільськогосподарського призначення площею 2 га, яку він вносив при вступі до кооперативу, земельної ділянки для обслуговування житлового будинку площею 0,25 га, а різницю між їх площами відшкодувати сільськогосподарською продукцією. Резнік не погодився з таким рішенням загальних зборів і звернувся зі скаргою до районної прокуратури.

Чи правомірне рішення загальних зборів членів сільськогосподарського кооперативу? Який порядок розрахунків при припиненні членства в сільськогосподарському кооперативі? Яким чином оформлюється виплата вартості поворотного цільового внеску колишнім членам кооперативу? Яке рішення має прийняти прокурор за скаргою Резніка?

Завдання 5.

У вересні 2021 року ТОВ «Укртатнафта» звернулося до господарського суду із позовом про визнання банкрутом СК «Агріколь». У позовній заяві ТОВ зазначило, що протягом 2020 року здійснило поставку паливно-мастильних матеріалів СК на загальну вартість 2 млн грн. Незважаючи на неодноразові звернення ТОВ до СК «Агріколь» з вимогою оплати поставлених паливно-мастильних матеріалів, СК «Агріколь» не виконало своїх зобов'язань за договором, обґрунтовуючи це браком коштів. Господарський суд, розглянувши заяву, постановив ухвалу про відкриття провадження у справі про банкрутство і призначив розпорядником майна боржника Іващенко, який перебуває у родинних стосунках з головою ревізійної комісії СК «Агріколь». У жовтні 2021 року до господарського суду звернулося АТ «Агроснаб» про стягнення заборгованості з СК «Агріколь» за оренду складських приміщень у розмірі 753 тис. грн. З метою уникнення стягнення голова правління СК «Агріколь» відчужив комбайн JohnDeere і 10 т посівного насіння місцевому фермеру за готівку.

Як вирішити справу? Обґрунтуйте свою позицію.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: сільськогосподарські кооперативи, статут та правила внутрішньогосподарської діяльності, бізнес-план, загальні збори кооперативу, сільськогосподарський кооператив з метою одержання прибутку та сільськогосподарський кооператив без мети одержання прибутку, голова правління сільськогосподарського кооперативу, процедура санації.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- правова процедура оформлення документації щодо створення кооперативу;
- процедура банкрутства сільськогосподарського кооперативу через призму судової практики.
- правові особливості розгляду справ щодо банкрутства сільськогосподарського кооперативу.

Семінарське заняття 7

Тема 7.

Питання для усного опитування та дискусії

- 7.1. Правові особливості та проблеми експорту сільськогосподарської продукції з України під час дії воєнного стану.
- 7.2. Правові проблеми рейдерства в агробізнесі та шляхи його вирішення.
- 7.3. Утворення зон вільної торгівлі.
 - А) Участь у міжнародних торговельних організаціях.
 - Б) Укладення двосторонніх договорів з окремих питань експорту сільськогосподарської продукції.

Практичні завдання

Задача 1

Сільськогосподарський кооператив (СК) «Липівський» уклав договори:

- зберігання пшениці із ТОВ «Агрозаготівля»;
- оренди земельної ділянки для сінокосіння й випасання худоби;
- реалізації соняшнику з ФОП Петренком;
- проведення заготівлі соломи з трьома колишніми членами СК;
- на будівництво і спільну експлуатацію елеватора з фермером Ткачуком;
- трудовий договір з виконавчим директором кооперативу.

Надайте характеристику аграрних правовідносин, що виникають із вказаних договорів, визначте

Задача 2

Учасники сільськогосподарського товариства з обмеженою відповідальністю «Агромаг» погодилися на укладання в майбутньому договору купівлі-продажу рухомого майна (транспортних засобів) з ТОВ «Ольхівський елеватор». Загальна сума цього договору становить 444 000,00 грн (чотириста сорок чотири тисячі гривень 00 копійок), включаючи ПДВ. Крім того, вони передали повноваження директору товариства підписати цей договір від імені товариства й надали йому повноваження визначати інші умови договору (ті, що не вказані в цьому рішенні) на власний розсуд, з правом передачі повноважень і видачі відповідних довіреностей.

Визначте характер правовідносин, що виникли, проаналізуйте їх види та елементи. Чи є законними повноваження учасників сільськогосподарського товариства, надані директору товариства? Обґрунтуйте відповідь.

Задача 3

Ознайомтеся з автоматизованою електронною системою Державний аграрний реєстр (ДАР) та надайте характеристику програмам підтримки сільськогосподарських виробників за посиланням: <https://www.dar.gov.ua/>

Які нормативно-правові акти визначають правовий статус ДАР? Встановіть вид аграрних відносин, що виникають у процесі функціонування ДАР, та їх суб'єктний склад.

Задача 4

Ознайомтесь із віртуальним простором Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО), на платформі якої члени Організації можуть представити на зовнішні ринки національні сільськогосподарські системи, агроінновації та продовольчу продукцію, що експортується, за посиланням: <https://www.fao.org/countryprofiles/index/en/?iso3=UKR>

Визначте правовий статус ФАО як суб'єкта аграрних відносин. Які правові засади участі України в ФАО?

Задача 5

Родина Павлюченків, маючи на праві приватної форми власності земельну ділянку сільськогосподарського призначення, вирішила зареєструвати сімейне фермерське господарство. Для цього був укладений договір про створення сімейного фермерського господарства, який вони передали для державної реєстрації. У реєстрації договору було відмовлено з таких підстав: по-перше, для його затвердження необхідно збирати загальні збори членів сімейного фермерського господарства; по-друге, такий договір потребує нотаріального посвідчення.

Чи є правомірною відмова в державній реєстрації? Які документи необхідно подати для реєстрації сімейного фермерського господарства? Якими нормативно-правовими актами слід керуватися при вирішенні цих питань?

Задача 6:

ТОВ «Олійний завод органік» звернулося до господарського суду з позовною заявою до ФГ «Колос», в якій просило стягнути на свою користь 2 млн грн, а також відшкодувати позивачу за рахунок відповідача судові витрати. Позовні вимоги обґрунтовані тим, що всупереч умовам укладеного між сторонами договору купівлі-продажу органічного насіння соняшнику відповідачем було поставлено позивачу насіння соняшнику неналежної якості, а саме неорганічний продукт за ціною органічного, з огляду на що позивач вважає, що різниця грошових коштів, сплачених ТОВ «Олійний завод органік» на користь ФГ «Колос» у розмірі 2 млн грн як за органічний продукт, повинна бути стягнута з відповідача.

Відповідач заперечив позов, оскільки претензій щодо якості товару, а саме насіння соняшнику, у момент передачі товару або після відвантаження товару позивачем до його переробки в макуху й соняшникову олію не надходило. А отже, жодних доказів, які підтверджували б недоліки якості насіння соняшнику, поставленого ФГ «Колос», немає.

Як вирішити справу? Дайте правову оцінку ситуації.

1.4. Самостійна робота студентів

1. Скласти договір оренди земельної ділянки для обслуговування сільськогосподарського кооперативу.
2. Скласти договір оренди земельної ділянки для обслуговування фермерського господарства.
3. Скласти договір страхування великої рогатої худоби.
4. Скласти договір лізингу на сільськогосподарську техніку.
5. Скласти договір страхування посівів, саджанців сільськогосподарських культур .
6. Скласти позовну заяву про визнання фермерського господарства банкрутом.
7. Скласти ухвалу суду про визнання сільськогосподарського кооперативу банкрутом.
8. Скласти фінансову аграрну розписку.
9. Скласти товарну аграрну розписку.
10. Скласти статут ТОВ, яке займається вирощуванням сільськогосподарської продукції.
11. Скласти статут фермерського господарства.
12. Скласти статут сільськогосподарського кооперативу з метою отримання прибутку.
13. Скласти рішення сільської ради про надання дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки сільськогосподарського призначення у власність.
14. Скласти проект відведення земельної ділянки для сільськогосподарського призначення.
15. Скласти позовну заяву про визнання недійсними рішень загальних зборів сільськогосподарського кооперативу.
16. Скласти позовну заяву про розірвання договору оренди сільськогосподарського призначення та стягнення заборгованості по орендній платі.
17. Скласти форвардний договір постачання ріпаку.
18. Скласти клопотання про надання земельної ділянки для фермерського господарства у власність.
19. Скласти позовну заяву про стягнення майнового паю.
20. Скласти позовну заяву про визнання рішення про відмову в наданні земельної ділянки недійсним.
21. Скласти договір контрактації сільськогосподарської продукції.
22. Скласти заяву про дострокове припинення договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення.

1.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі реферату. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за ustalеними вимогами.

1.5.1. Умови виконання завдань

Індивідуальне завдання студентів денної форми навчання виконується у межах годин, відведених для самостійної роботи студента. Тема завдання обирається студентом добровільно і закріплюється за студентом викладачем на початку семестру. Підготовка індивідуального завдання у такій формі передбачає:

- підбір та опрацювання літератури за темою;
- складання плану роботи (вступ, *перше питання* - розкриття теоретичних аспектів проблеми, *друге питання* - аналіз фактичних та статистичних даних, висновки, список використаної літератури та інформаційних джерел);

- виклад основних ідей та пропозицій авторів;
- презентація індивідуального завдання на семінарських заняттях (виступ до 5 хвилин).

1.5.2. Тематика рефератів

2. Правові особливості податкової, фінансової та кредитної підтримки фермерських господарств.
3. Правові проблеми дотаційної діяльності у рослинництві та у зрошуванні земель.
4. Правові аспекти та проблеми дорадчої діяльності у сільському господарстві.
5. Правові проблеми дотаційної діяльності у тваринництві.
6. Правові проблеми кредитної діяльності аграрного сектору економіки.
7. Правові проблеми експорту сільськогосподарської сировини та продукції.
8. Правові особливості корпоративних відносин сільськогосподарських кооперативів.
9. Праві проблеми оподаткування малого та середнього агробізнесу.
10. Правові проблеми укладення договорів контрактації сільськогосподарської продукції.
11. Правові проблеми укладення ф'ючерсних та форвардних контрактів на сільськогосподарську продукцію.
12. Правові проблеми укладення договорів лізингу сільськогосподарської техніки.
13. Правові особливості здійснення державної підтримки сільського господарства.
14. Правові проблеми страхування сільськогосподарської продукції тваринного походження.
15. Правові проблеми страхування сільськогосподарської продукції рослинного походження.
16. Правові особливості функціонування електронних аграрних розписок.
17. Правові проблеми діяльності фермерських господарств.
18. Правові особливості створення сільськогосподарських кооперативів.
19. Правові проблеми інвестиційної діяльності в АПК.
20. Правові проблеми діяльності КСП в Україні.
21. Правові проблеми розвитку малого та середнього агробізнесу в Україні.

1.5.3. Методичні рекомендації до виконання індивідуальних завдань

Метою виконання індивідуальних завдань є закріплення і систематизація студентами отриманих знань у процесі участі в аудиторних заняттях і самостійної роботи.

Для виконання індивідуальних завдань студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, статистичні дані, аналітичну інформацію правоохоронних органів, а також практику та специфіку діяльності установ.

Індивідуальне завдання виконується комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А 4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів: лівого – 30 мм, верхнього та нижнього – 20 мм, правого – не менше 10 мм.

Обсяг завдання має забезпечувати належне висвітлення теми і не повинен перевищувати 12-14 сторінок друкованого тексту шрифтом Times New Roman кеглем 14 з міжрядковим інтервалом 1,5.

Завдання повинно бути структурованою, тобто після титульного аркуша містити: план, вступ, три (два) розділи, висновки, список використаних джерел. Складові частини роботи не обов'язково починати з нового аркуша. Розділи плану роботи формулюються

самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми. Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ПЛАН

	Стор.
Вступ	- 2
1. (назва першого розділу)	- 3
2. (назва другого розділу)	- 6
3. (назва третього розділу)	- 9
Висновки	- 12
Список використаних джерел	- 14

Вступ

(Виклад змісту вступу)

1. (назва першого розділу)

(Виклад змісту першого розділу)

2. (назва другого розділу)

(Виклад змісту другого розділу)

3. (назва третього розділу)

(Виклад змісту третього розділу)

Висновки

(Виклад змісту висновків)

Список використаних джерел

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного заліку за обсягом навчального матеріалу, визначеним робочою програмою, і в терміни, встановлені розкладом.

1.6.1. Питання для підсумкового контролю

1. Правові особливості оподаткування агробізнесу.
2. Правові особливості отримання кредитної підтримки для ведення агробізнесу.
3. Правові особливості матеріально-технічної підтримки в агробізнесі.
4. Укладення договорів фінансового лізингу.
5. Альтернативно-правові механізми кредитування сільськогосподарства.
6. Правовий механізм аграрних розписок. Закон України “Про аграрні розписки”.
7. Правові особливості використання земель фермерськими господарствами.
8. Особливості судової практики щодо користування землями сільськогосподарського призначення фермерськими господарствами.
9. Особливості судової практики щодо створення фермерського господарства.
10. Поняття, види та типи страхування сільськогосподарської продукції.
11. Суб’єкти страхування та правові особливості їх статусу.
12. Страхування сільськогосподарської продукції під час дії воєнного стану.
13. Правова процедура оформлення страхування на сільськогосподарську продукцію.
14. Укладення договору страхування.
15. Правова процедура отримання компенсації за укладеними договорами страхування сільськогосподарської продукції страхувальником.
16. Правовий процес формування системи кооперативних відносин.
17. Правові особливості корпоративних спорів та корпоративних прав сільськогосподарських кооперативів.
18. Правові особливості банкрутства сільськогосподарського кооперативу через призму судової практики.
19. Після воєнна відбудова сільськогосподарської кооперації.
20. Дотаційна підтримка тваринництва. Законодавче забезпечення дотаційної підтримки у тваринництві.
21. Правові особливості спеціальної підтримки рослинництва у сільському господарстві. Фінансова підтримка рослинництва. Дотування посівів. Субсидія.
22. Правові особливості державної підтримки переробки сільськогосподарської продукції.
23. Правові особливості державної підтримки у сфері реалізації сільськогосподарської продукції. Правове забезпечення цінового регулювання.
24. Проблеми правового механізму здійснення державних аграрних інтервенцій.
25. Проблеми правового статусу та діяльності Аграрного фонду.
26. Договори контрактації сільськогосподарської продукції правові проблеми їх укладення та реалізації.
27. Форвардні контракти правові проблеми їх укладення та реалізації.

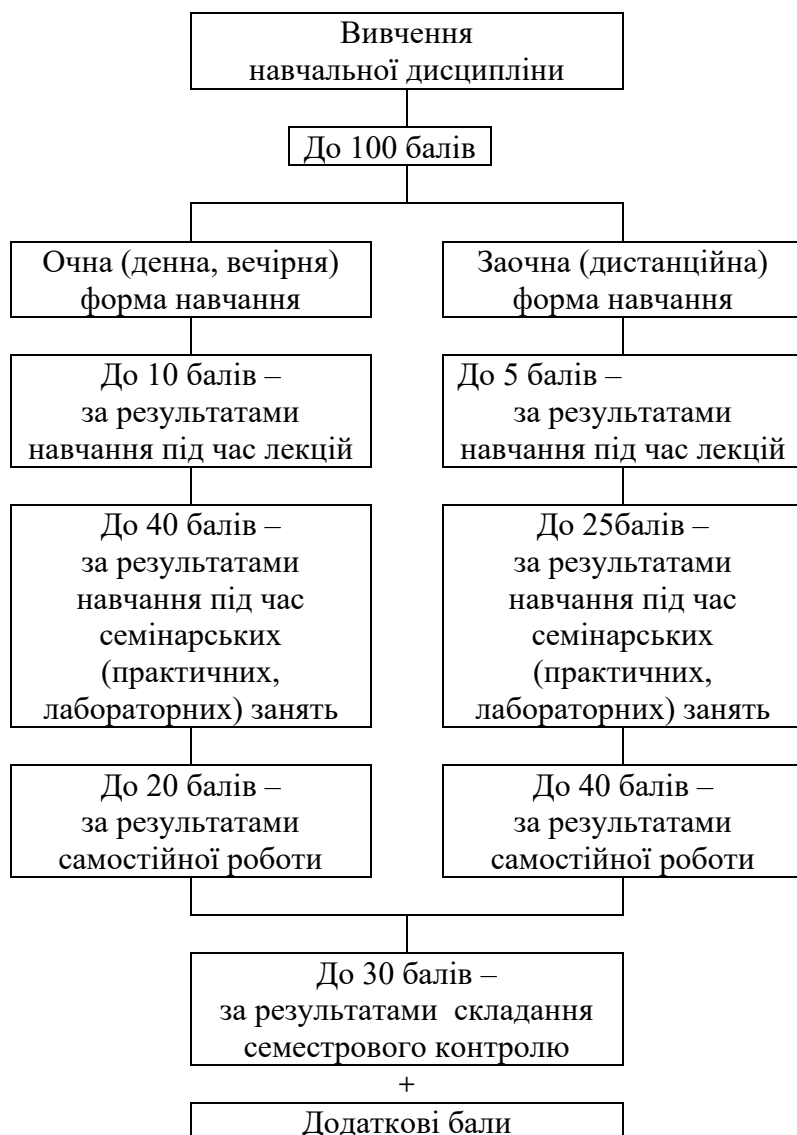
28. Правові особливості підтримки експорту переробленої сільськогосподарської продукції. Першочергове сприяння експорту сільськогосподарської продукції, який здійснюється її виробниками.
29. Підтримка модернізації та сертифікації підприємств експортерів. Законодавче налагодження збутової інфраструктури.
30. Правові аспекти ведення дорадчої діяльності. Варіативність організаційно-правової форми здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності. Законодавче забезпечення дорадчої діяльності в АПК України.
31. Правовий механізм реєстрації сільськогосподарських дорадчих служб. Правова процедура реєстрації дорадників та експертів-дорадників.
32. Правові особливості організаційно-правової роз'єднаності сільськогосподарських дорадчих служб.
33. Правові аспекти агроінноваційної діяльності в Україні. Законодавче забезпечення агроінноваційної діяльності в Україні. Роль дорадчих служб в агроінноваційній діяльності ведення агробізнесу.
34. Податкова підтримка переробки сільськогосподарської продукції. Митна підтримка переробки сільськогосподарської продукції.
35. Правове забезпечення цінового регулювання. Проблеми об'єктів державного цінового регулювання.
36. Проблеми правового механізму здійснення державних аграрних інтервенцій.
37. Утворення зон вільної торгівлі. Участь у міжнародних торговельних організаціях.
38. Укладення двосторонніх договорів з окремих питань експорту сільськогосподарської продукції.
39. Законодавче забезпечення державної підтримки експорту сільськогосподарської продукції. Підтримка модернізації та сертифікації підприємств експортерів.
40. Правове забезпечення налагодження збутової інфраструктури. Декларативність. Диспозитивність норм щодо державної підтримки. Компенсаційний характер підтримки.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Укладення договору страхування.
2. Правові аспекти ведення дорадчої діяльності. Варіативність організаційно-правової форми здійснення сільськогосподарської дорадчої діяльності. Законодавче забезпечення дорадчої діяльності в АПК України.

1. 2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів семестрової оцінки студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 8 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій							
			1	2	3	4	5	6	7	8
1.	Денна	8	1.3	2.5	3.8	5.0	6.3	7.5	8.8	10.0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 7 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

1.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	11 тем	Номер теми								Усього балів
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	
1.	Максимальна кількість балів за складання процесуальних документів	1	1	1	1	1	1	1	1	11
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	6								9
	Усього балів									20

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

Тема 1. Податкова та кредитна політика щодо ведення агробізнесу в аспекті виробництва сільськогосподарської продукції в Україні

1. Аграрне право України: навч. посібн. / авторський колектив: Антоненко О.А., Гоштина рС. Л.Г., ригорецька І. І., Диршлюк В. І., ЖуравеА. В. , Кострицький І.Л., Пашенко О.М.; за ред. Пашенка О.М. Одеса: ОДУВС, 2022. 206с.
2. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.
3. Григор'єва Х. А. Публічне адміністрування агробізнесу в умовах війни: правовий аналіз протекційності. Актуальні проблеми держави і права. 2023. С. 53 – 65.
4. Єрмоленко В.М., Гафурова О.В., Новак Т.С. Правове забезпечення державної фінансової підтримки агросектору в воєнний та повоєнний період. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2023. С. 281 – 287.
5. Концептуальні засади господарсько-правового забезпечення аграрного ринку: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2022. 360 с.
6. Приходько І. П. /Оподаткування підприємств агробізнесу [текст]: навч.посіб./І. П. Приходько, Г. Є. Павлова, М. В. Бардадим – Дніпро: Пороги, 2021. - 190 с.

Тема 2. Страхова підтримка ведення агробізнесу в Україні

1. Клеріні Г.В. Агрострахування в умовах воєнного стану: проблеми правового регулювання і виклики майбутнього. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2022. С. 179 – 183.
2. Лукашик В. В. Особливості впровадження бізнес процесів сільськогосподарськими підприємствами в умовах високого рівня ризиків та невизначеності. Агросвіт. №11. 2023 р. С. 59 - 64.
3. Марценюк-Розарьонова О. В., Чорнопищук О. М. Якубовська Я. Р. Особливості страхування в аграрному секторі. Електронне наукове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». №4. 2018. С. 35 – 41.
4. Марценюк О.В., Польова О.Л., Руда О.Л. Страхування сільськогосподарських ризиків. Навчальний посібник. ВНАУ – Вінниця : Видавець ФОП Кушнір Ю.В., 2020. – 380 с.

Тема 3. Спеціальна галузева підтримка тваринництва та рослинництва в агробізнесі в Україні.

1. Григор'єва Х. А. Державна підтримка сільського господарства України: проблеми правового забезпечення: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. 596 с.
2. Курман Т. В. Сталий розвиток сільськогосподарського виробництва: проблеми правового забезпечення: монографія / Т. В. Курман. – Харків : Юрайт, 2018. 376 с.

3. Продовольча та екологічна безпека у воєнний і післявоєнний часи: правові виклики для України та світу: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної онлайн/офлайн конференції (м. Київ, 16 вересня 2022 р.). Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2022. 299 с.

4. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України від 24.06.2004 р. / Відомості Верховної Ради України. № 49. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1877-15#Text>

5. Деякі питання надання грантів для виробництв переробної промисловості: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 червня 2022 р. / Відомості Верховної Ради України. № 739. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/739-2022-%D0%BF#Text>

6. Деякі питання надання грантів бізнесу: Постанова Кабінету Міністрів України від 21 червня 2022 р. / Відомості Верховної Ради України. № 738. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-2022-%D0%BF#Text>

7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 лютого 2018 р. / Відомості Верховної Ради України. № 107. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/107-2018-%D0%BF/print#n410>

8. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для фінансової підтримки сільгосптоваровиробників: Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2017 р. / Відомості Верховної Ради України. № 77. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/77-2017-%D0%BF#Text>

9. Про ідентифікацію та реєстрацію тварин: Закон України від 04.06. 2009 р. / Відомості Верховної Ради України. № 42. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1445-17#Text>

10. Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання державної підтримки сільськогосподарським товаровиробникам, які використовують меліоровані землі, та організаціям водокористувачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2023 р. / Відомості Верховної Ради України. № 1110. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1110-2023-%D0%BF#Text>

11. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 16 серпня 2022 р. / Відомості Верховної Ради України. № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/918-2022-%D0%BF#Text>

Тема 4. Правові проблеми та особливості переробки та реалізації сільськогосподарської продукції

1. Про схвалення Стратегії розвитку експорту продукції сільського господарства, харчової та переробної промисловості України на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10 липня 2019 р. / Відомості Верховної Ради України. № 588-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/588-2019-%D1%80#Text>

2. Про схвалення Програми стимулювання експорту продукції: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 жовтня 2001 р. / Відомості Верховної Ради України. № 498-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/498-2001-%D1%80#Text>

3. Носік В. В. Правові проблеми виробництва сільськогосподарської сировини для дитячого харчування. Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». 2024. С. 338 – 343.

4. Правове регулювання виробництва сільськогосподарської продукції: П 68 навчальний посібник / за ред. доктора юридичних наук, професора А. М. Статівки. – Харків: Юрайт, 2015. – 272 с.

5. Долинська М. С., Заболотна Н. Я., Марич Х. М. Аграрне право: навчальний посібник. Львів: Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», 2020. 252 с.

Тема 5. Правові особливості функціонування фермерських господарств в умовах дії ринку земель

1. Місінкевич А. Л., Місінкевич Л. Л. Сучасні тенденції реформування правового статусу фермерських господарств в Україні. Університетські наукові записки. 2023. №5. С. 58 – 67.

2. Пилипенко К. А. Скрипак М. О. Інституційні основи порядку створення фермерських господарств в Україні. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. № 1 (49) 2021. С. 73 -78.

3. Спори пов'язані зі створенням та здійсненням діяльності фермерських господарств. Окремі аспекти розгляду спорів за участю фермерських господарств. Верховний суд України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/Mishchenko_09_04_2021.pdf

4. Хомко Л. В., Яновицька А. В. Правове регулювання банкрутства : навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 280 с.

5. Ясинок М. М., Ткаченко К. Л. Спадкування землі та вирішення земельно-майнових спорів: історико-правовий аспект. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. № 4. 2023. С. 40 – 48.

Тема 6. Правові особливості функціонування сільськогосподарських кооперативів в умовах дії ринку земель

1. Григор'єва Х. Законодавство про сільськогосподарську кооперацію: наслідки «корпоративної ін'єкції». Підприємство. Господарство та право. №10.2020. С. 73- 77.

2. Куцук П., Семенів С. Стан, проблеми та пріоритети розвитку аграрної кооперації в Україні в контексті викликів сучасності. Фінансово-кредитна діяльність. Проблеми теорії та практики. Том. 1 (48). 2023. С. 282 – 297.

3. Лисяк О. Деякі правові проблеми членства у сільськогосподарському кооперативі та шляхи їх подолання. Круглий стіл «Правові виклики сучасності». 2022. С. 75-79.

4. Покальчук М. Ю. Правові проблеми розвитку сільськогосподарської кооперації в умовах європейської інтеграції. Юридичний науковий електронний журнал. №10. 2021. С. 340 – 342.

5. Попко Ю. Я. Правовий статус сільськогосподарських кооперативів та сільськогосподарських кооперативних об'єднань за законодавством України. Актуальні проблеми держави і права. №10. 2021. С. 80 – 87.

6. Розвиток сільськогосподарської кооперації в умовах воєнного стану та післявоєнної відбудови аграрної економіки: монографія / [М. Й. Малік, Ю. О. Лупенко, О. Г. Шпикуляк та ін.]; за редакцією М. Й. Маліка. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2023. 194 с.

Тема 7. Правові проблеми та особливості функціонування інфраструктури сільського господарства в умовах ведення агробізнесу

1. Коломійчук В. О. Аналіз проблеми поширення рейдерства в Україні. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2022. С. 186 – 192.
2. Сухацький Р. П. Правові інструменти з протидії рейдерству в сфері бізнесу. Юридичний вісник 2 (67) 2023. С. 62 – 72.
3. Мазур К. В. Особливості організації агроекспорту з України в умовах військового стану. Економіка та суспільство. Випуск 51. 2023. С. 60 – 75.
4. Про реалізацію експериментального проекту з верифікації суб'єктів агропромислового комплексу в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 жовтня 2023 р. / Відомості Верховної Ради України. № 1132 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1132-2023-%D0%BF#Text>
5. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2024 рік: Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2023 р. / Відомості Верховної Ради України. № 1402. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-2023-%D0%BF#Text>

3.2. Допоміжні джерела

1. Земельний кодекс України від 25.10.2001 р. № 2768-III / Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3-4. Ст. 27.
2. Земельний кодекс України: науково-практичний коментар / За ред. В. І. Семчика. К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. 680 с.
3. Земельне право України : підруч. / Г. І. Балюк, Т. О. Коваленко, В. В. Носік та ін.; за ред. В. В. Носіка. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет». 2008. 511 с.
4. Земельне право України : Підручник / За ред. О. О. Погрібного та І. І. Каракаша. Вид. 2. [перероб. і доп.]. К. : Істина, 2009. 600 с.
5. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР / Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Кодекс України з процедур банкрутства від 18.10.2018. Відомості Верховної Ради України. № 19. . URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>
7. Про акціонерні товариства: Закон України від 17. 09.2008 р. № 50-51: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
8. Податковий кодекс України від 02. 12.2010 р. / Відомості Верховної Ради України. № 13-14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
9. Про затвердження Порядку ведення агрохімічного паспорта поля, земельної ділянки : наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 11.10.2011р. №536 URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1517-11>
10. Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів : постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1995 р. № 881 / Зібрання Постанов Уряду України. 1995. № 18. Ст. 512.

11. Про затвердження Порядку державного обліку наявності та використання пестицидів і агрохімікатів : постанова Кабінету Міністрів України від 2 листопада 1995 р. № 881 / Зібрання Постанов Уряду України. 1995. № 18. Ст. 512.
12. Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року : Закон України від 18.10.2005р. №2982-IV/ Відомості Верховної Ради України. 2006. №1. Ст.17.
13. Про затвердження Порядку надання сімейним фермерським господарствам додаткової фінансової підтримки через механізм доплати на користь застрахованих осіб - членів/голови сімейного фермерського господарства єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Постанова Кабінету Міністрів України від 22.05.2019 р. № 565 / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/565-2019-%D0%BF#Text>
14. Про затвердження Порядку надання державної підтримки страхування сільськогосподарської продукції: Постанова Кабінету Міністрів України від 9. 12. 2021 р. / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1342-2021-%D0%BF#Text>
15. Про функціонування Державного аграрного реєстру: Постанова Кабінету Міністрів України від 2. 06.2021 р. . / Відомості Верховної Ради України. № 573. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/573-2021-%D0%BF#Text>
16. Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою: Закон України від 09.02.2012 р. / Відомості Верховної Ради України. № 41. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4391-17#Text>
17. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 р. . / Відомості Верховної Ради України. № 12-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>
18. Про кооперацію: Закон України від 10.07.2003 р. / Відомості Верховної Ради України. № 5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1087-15#Text>
19. Про сільськогосподарську кооперацію: Закон України від 21. 07. 2020 / Відомості Верховної Ради України. № 819-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-20#Text>
20. Про пестициди і агрохімікати: Закон України від 2 березня 1995 р. № 86 / Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 14. – Ст. 91.
21. . Про фермерське господарство: Закон України від 19. 06. 2003 р. № 45. / Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. <http://www.rada.gov.ua>
2. <http://www.president.gov.ua>
3. <http://www.kmu.gov.ua>
4. <http://land.gov.ua>
5. www.scwm.gov.ua
6. <http://www.myland.org.ua/>
7. <http://zemres.com/forum/>
8. <https://www.me.gov.ua/>
9. <https://www.dei.gov.ua/>